

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(В МЕЖАХ ФОРУМУ З
ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ,
ВЕТЕРАНОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХ
СІМЕЙ «РІВНЕНСЬКА
ЄДНІСТЬ»)

Рівне

27-28 лютого 2025

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ

ПСИХОЛОГО-
ПРИРОДНИЧИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
РДГУ

Соціально-психологічна реабілітація ветеранів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної в межах Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність» 27-28 лютого 2025 року / Упорядники проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова, проф. В. Безлюдна. Рівне, РДГУ, 132 с.

4. Діагностика професійного “вигорання” (к. Маслач, с. Джексон). Призначення – вивчення ступеня професійного “вигорання”. https://vugoraniya.blogspot.com/2017/12/blog-post_57.html, (дата звернення: 01.12.2024).
5. Шкали резильєнтності «Коннора-Девідсона-10». Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023, с. 16 -17.
6. Ресурсоорієнтована модель стресодолаття BASIC Ph. 2024. <https://surl.li/ciwzlr> (дата звернення: 01.12.2024).
7. Лазоренко Б. П., Дубровинський Г. Р. Психологічний добробут курсантів військових психологів: рівні травмівного ураження та стратегії забезпечення в умовах російсько української війни. Вісник Національного університету оборони України. Зб-к наук. праць. Київ: НУОУ, 2024 – Вип. 4 (80). 173 с., с.77 - 87. DOI: 10.33099/2617-6858–24–80–4–77-87 (дата звернення: 01.12.2024).
8. Дорожкін В. Р., Лазоренко Б. П. Посттравматичні стресові стани та психологічне благополуччя працівниць освіти прифронтових та деокупованих територій в умовах війни. Журнал сучасної психології. 2024. № 1 (32). С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2024-1-7>
9. Титаренко Т. М. Стратегії сприяння посттравматичному зростанню особистості. Психологічні науки: проблеми і здобутки: зб. / Київ. міжнар. ун-т, Ін-т соц. та політичної психології НАПН України. – Київ: КиМУ, Вип. 1 (10) 2017. - С. 217-232.
10. Лазоренко, Б. Стратегії здорового способу життя комбатантів і волонтерів в умовах війни. *Проблеми політичної психології*, 12(26), 2022, с. 162-172. <https://surl.li/aljjen>.
11. Гірник А.М. Перша допомога та самопоміччя в кризових ситуаціях. Навчально-методичний матеріал. Київ: КРЦПК, 2023. URI <https://surl.li/kvoick>
12. Лазоренко Б.П. (2022). Парадоксальна інтенція: європейський та український досвід опанування посттравматичних стресових станів в умовах російсько-української війни. *Виклики сучасної психологічної науки країн ЄС: перспективи інтеграції українського досвіду* [збірник тез методологічного семінару лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України]. Відп. Ред. В.Л. Зливков; укладачі С.О. Лукомська, О.В. Котух. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2022 С. 37 – 40. <https://surl.li/kvoick>
13. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід: практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник / НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький, 2022. 154 с.
14. Лазоренко Б.П. Психологія здорового способу життя в умовах війни та повоєнного відновлення: навчальна програма / Б. П. Лазоренко ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Київ, 2024. – 18 с. ISBN 978-617-8352-73-8. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744517/>

Луцик Галина
здобувачка ступеня PhD зі спеціальності 053 Психологія,
старший викладач кафедри
вікової та педагогічної психології
Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне)

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ

Травматичні події в Україні пов’язані з війною негативно позначаються на психічному здоров’ї людей. Зростання емоційного та інформаційного напруження значно знижує адаптаційні ресурси особистості.

Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність», 27-28.02.2025р.

Особливо вразливими є ветерани, які повертаються з місць бойових дій та змушені знову адаптуватися до соціальних умов життя. Психічні травми, пов'язані з війною, є головними бар'єрами повернення до життя в мирних умовах.

У дослідженні І. Франкова, О. Чабан, О. Бурлака, С. Лагутіна, З. Федотова зазначається, що реакція на стрес у результаті психічної травми специфічна у чоловіків та жінок. Дослідники зазначають, що жінки піддаються більшому ризику виникнення психопатології, адже глибше переживають симптоми та витісняють конфлікти на психосоматичний рівень [4].

Мета повідомлення — окреслити гендерні особливості психологічної реабілітації після війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Психічний стан осіб, які переживають травматичні події, пов'язані з війною, залежить від низки внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливає в подальшому на успішність психологічної реабілітації особистості.

Психологічна реабілітація передбачає комплекс заходів, спрямованих на збереження, відновлення або компенсацію порушених психічних функцій, які забезпечують психологічну адаптацію, соціалізацію та повернення до попереднього життя.

І. Крук & І. Григус вважають, що психологічна допомога військовослужбовцям включає в себе значний обсяг реабілітаційних заходів, зокрема психотерапію, консультування, психологічну корекцію, психологічну реабілітацію, психопрофілактику, психологічний розвиток, які слід реалізовувати послідовно та поетапно [1].

Основними завданнями психологічної реабілітації В. Лесков називає:

- діагностика та нормалізація психічного стану військовослужбовців;
- відновлення у військовослужбовців порушених (втрачених) психічних функцій до рівня, який дасть їм змогу ефективно виконувати службові обов'язки;
- надання допомоги у встановленні (відновленні) конструктивних відносин між військовослужбовцями у військовому підрозділі (колективі) [2].

Н. Шеленкова зауважує, що успішна психологічна реабілітація дозволяє швидко адаптуватись до звичайного життя, реінтегруватись у сім'ю та суспільство в цілому та уникнути багатьох психологічних і соціальних проблем [5, с. 1119].

У дослідженні Ю. Нагорняка зазначається, що жінки та чоловіки, які пережили стрес проявляють механізми психологічного захисту, зокрема чоловіки орієнтовані на ізолювання емоційної складової та відреагування агресії назовні, для жінок — спрямування агресивних імпульсів проти себе. Автор наголошує на важливості розвитку адаптивних копінг-стратегій під час психологічного супроводу військовослужбовців [3, с. 99].

Психологічна реабілітація після війни має враховувати гендерні особливості, оскільки чоловіки та жінки по-різному переживають стресові ситуації та потребують специфічних підходів у відновленні.

Слід зазначити, що чоловіки частіше ізолюють емоції та виражають агресію назовні, тоді як жінки схильні до емоційного вираження та спрямування агресії на себе. Крім того, жінки-військовослужбовці часто стикаються з гендерними стереотипами та дискримінацією як під час служби, так і після повернення до цивільного життя, що може посилювати психологічні травми та ускладнювати процес реабілітації.

Жінки-ветеранки часто стикаються з додатковими психологічними травмами, такими як сексизм та суспільна ворожість. Українське суспільство часто недооцінює внесок жінок у військові дії, що може негативно впливати на їхню самооцінку та процес реабілітації.

В ході психологічної реабілітації чоловікам важливо розвивати здатність до соціальних контактів, терпіння та віру, а для жінок — самооцінку та надію.

Враховання гендерних особливостей та індивідуальних потреб кожного ветерана є основою для ефективної психологічної підтримки та успішної реінтеграції у суспільство. Розширення підготовки фахівців з психічного здоров'я, збільшення суспільної обізнаності щодо особливостей психологічної реабілітації забезпечують індивідуальний підхід у роботі з ветеранами та сприяють ефективності психологічного супроводу.

Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність», 27-28.02.2025р.

Висновки. Повернення до мирного життя супроводжується різними викликами для чоловіків та жінок. Розуміння цих відмінностей допомагає розробити ефективні стратегії ресоціалізації та підтримки. Зазначене доводить актуальність розробки гендерно орієнтованих програм реабілітації після війни, що забезпечить ефективність психологічної реабілітації та адаптації до звичних умов життя.

Список використаних джерел

1. Крук І. М., Григус І. М. Сучасний погляд на психологічну реабілітацію військово-службовців з посттравматичним стресовим розладом. *Rehabilitation and Recreation*, 2023. No15. С. 50-56.
2. Лесков В. О. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців із районів військових конфліктів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09. Хмельницький, 2008. 22 с.
3. Нагорняк, Ю. В. Гендерні особливості постстресових реакцій та інструменти позитивної психотерапії в подоланні стресу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, 2024, (3), 95-100. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.3.18>
4. Франкова І, Чабан О, Бурлака О, Лагутіна С, Федотова З. Гендерні особливості стрес-асоційованих розладів у військовослужбовців в умовах війни в Україні. *PMGP [інтернет]*. 25, Жовтень 2019 [цит. за 15, Лютий 2025];4(3):e0403-04214. доступний у: <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/214>
5. Шеленкова Н. Л. Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. No 10 (44) 2024. С. 1112-1120.

Лютко Оксана,
кандидат філософських наук, доцент,
директор Рівненського інституту
ВМУРЛ «Україна»

АЛГОРИТМ ВЗАЄМОДІЇ З ЛЮДЬМИ ІЗ ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

Мета. Згідно з дослідженням Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ), в умовах війни серед населення психічні розлади зустрічаються у 22% людей [2]. Це означає, що в Україні кожен п'ятий громадянин або вже має, або матиме психічні розлади. Саме тому надзвичайно важливо бути обізнаними в темі психічного здоров'я, розладів і знати як комунікувати із людьми з психічними розладами.

Виклад основного матеріалу. За визначенням ВООЗ, психічне здоров'я – це стан добробуту, при якому кожна людина може реалізувати свій власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, робити внесок у життя своєї спільноти [1]. Зверніть увагу на «виміри» психічного здоров'я. Людина МОЖЕ реалізувати потенціал, долати стреси, працювати, робити внесок у життя спільноти. Може, але не обов'язково має це робити. Психічне здоров'я може передбачати відсутність психічного розладу, а може й ні. Наприклад, у дитини розлад аутичного спектра. Вона навчається в школі, з нею працює асистент, відповідно вчителі та однокласники забезпечили їй сенсорний комфорт, зокрема виконують прохання дитини (не дивитися в очі, говорити тихо, не торкатися тощо). Така дитина МОЖЕ реалізувати потенціал, долати стреси, працювати в команді, робити внесок у життя спільноти. Якщо людина має психічний розлад, але дбає про здоров'я, то вона буде перебувати в стані добробуту.

Статистика 2021 року (до російсько-української війни) свідчить про те, що 4,5 млн осіб мали проблеми із психічним здоров'ям і були невидимими для системи охорони здоров'я, зокрема вони не зверталися за допомогою і страждали наодинці зі своїми близькими [3].

Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність», 27-28.02.2025р.

ЗМІСТ

Августюк Марія, Демидюк Володимир Способи зменшення негативного впливу румінації в учасників бойових дій	3
Березюк Тетяна Соціально-психологічний супровід ветеранів війни та членів їх сімей	5
Вронська Вікторія Нові виклики в умовах війни: стратегії відновлення фізичного та ментального здоров'я вихованців	8
Галатюк Михайло. Спортивна діяльність як інструмент фізичної реабілітації та соціальної інтеграції ветеранів	10
Галушко Любов, Амурова Яна Особистісна психокорекція військовослужбовця як передумова самозбереження ментального здоров'я	14
Галушко Олена Психологічна підтримка ментального здоров'я сімей учасників бойових дій	16
Герасимчук Оксана Особливості поглядів на психологічні теорії агресії	19
Гільман Анна Особливості психічного здоров'я осіб, постраждалих внаслідок війни	24
Главінська Олена, Главінська Еліна Стратегії психологічного відновлення військовослужбовців та ветеранів бойових дій	26
Гуцалюк Ігор Адаптивний спорт як інструмент відновлення ветеранів	29
Джеджера Ольга Досвід країн НАТО в роботі з ветеранами з ПТСР	31
Демчук Олена, Артемова Ольга Військові з інвалідністю: шляхи подолання комунікативних труднощів	34
Денищук Інна Психологічна підтримка дітей під час війни в умовах закладу освіти	36
Дружиніна Інна Особливості соціально-психологічної підтримки членів сімей військовослужбовців	39
Марциновський Віталій, Загоруйко Геннадій. Витоки та причини розвитку синдрому вигорання у бійців у зоні бойових зіткнень	41
Ivashkevych Eduard, Kharchenko Yevhen Individual style of the activity of militaries	43
Каплун Олег, Фількіна Тетяна Посилення резильєнтності поранених учасників бойових дій та ветеранів через медіаторів	46
Карповець Максим. Перформативні методики у реабілітаційній та корекційній практиці в умовах війни	48
Кравченко Оксана Роль закладів вищої освіти у розвитку ветеранського руху	50
Кулаков Руслан. Збереження психічного здоров'я військовослужбовців як соціально-психологічна проблема	52
Кулакова Лариса Особливості використання арттерапії у роботі з військовими і ветеранами	55
Лазоренко Борис Комплексне забезпечення психологічного особистості та спільноти в умовах війни	57
Луцик Галина. Особливості психологічної реабілітації після війни: гендерні аспекти	59
Лютко Оксана. Алгоритм взаємодії з людьми з психічними розладами	61
Матласевич Оксана, Котовська Юлія Роль екзистенційних аспектів у посттравматичному зростанні студентської молоді	63
Mykhalchuk Nataliia, Ivashkevych Ernest Teenagers' experience of the war situation in Ukraine	66

Мовчко Олег. ПТСР і нічні кошмари, як війна залишає відбиток у свідомості та несвідомому	68
Молочко Ярослав Нарцисичний симптомокомплекс як механізм подолання бойового стресу та психологічної травми	71
Нелюб Євген Активний туризм як засіб поліпшення психоемоційного стану ветеранів війни в Україні	74
Немеш Олена. Психологічна допомога ветеранам та їх родинам	76
Нечипорук Любов, Килушик Тетяна Особливості надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в умовах воєнного стану	78
Ніколайчук Галина, Ногачевська Інна Відновлення ментального здоров'я ветеранів у процесі вивчення іноземних мов	81
Оксенюк Оксана Стратегії втручання у соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)	84
Остапчук Микола, Філоненко Руслана Забезпечення активної реабілітації ветеранів наданням підтримки у сфері освіти	87
Павелків Віталій Емоційна регуляція у ветеранів: виклики та шляхи подолання	89
Павелків Катерина Роль сім'ї та громади у процесі реінтеграції ветеранів у цивільне суспільство	91
Письменний Сергій Вплив психологічних травм партнерів на подружні стосунки викликаних війною	93
Пономаренко Вадим Гігієна сну як ключовий фактор відновлення здоров'я ветеранів	95
Петрук Людмила Особливості соціальної інтеграції та адаптації внутрішньо переміщених осіб в територіальних громадах	98
Пуха Наталія, Широких Анастасія Проблема стресу у підлітків під час війни	100
Савуляк Вікторія Християнське консультування як напрям психологічної допомоги	103
Ольга Созонюк Вплив воєнних дій в Україні на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти	105
Стасюк Марія Захищеність психологічна як передумова конструктивного подолання особистістю стресової ситуації в умовах війни	107
Стеца Наталія Соціальна інтеграція дітей військовослужбовців: труднощі та перспективи	111
Супрун Віктор Психологічне благополуччя вагітних жінок в умовах війни: стратегії адаптації	113
Сяська Інна Стратегія соціальної реабілітації ветеранів та членів їх сімей в умовах війни в Україні	116
Тетеря Костянтин, Кротенко В. Теоретичні аспекти травматичного досвіду. Посттравматичний стресовий розлад і феномен посттравматичного зростання	119
Трохимчук Ірина Відновлення ментального здоров'я ветеранів засобами природи	122
Черноус Тетяна, Гордійчук Ірина, Баранович Софія Роль см'ї у подоланні наслідків материнської депривації та шкільної адаптації дітей в умовах війни	124
Чернієнко О. Відновлення фізичного здоров'я учасників бойових дій з вадами слуху	126
Юрчук Олена Особистісна резильєнтність як умова ефективності взаємодії психолога з учасниками бойових дій та ветеранами	128

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
проведеної в межах *Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх
сімей «Рівненська єдність»***

27-28 лютого 2025 року

Упорядники:
***проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова,
проф. В. Безлюдна***

